

DE KANS VAN HET MOMENT

Het gebouw is gast van het landschap

Wat gebeurt er wanneer je een aannemer en een architect laat filosoferen over de gevolgen van deze bijzondere tijd voor de inrichting van het fysieke domein? Dan krijg je een heel mooi gesprek met mooie ideeën om het anders en vooral beter te doen. Het gaat niet om het ding maar om het moment.

Alfonso Wolbert is architect en CEO van ARX Architecten, Geron Verdellen is directeur van SMT Bouw & Vastgoed. Ze filosoferen over noodzakelijke veranderingen binnen het publieke domein. De huidige crisis toont aan hoe urgent dat is. Afonso: "Alles begint met filosofie; inzicht in de grote bewegingen en abstracte gedachten. Daar moet de verandering plaatsvinden en dat vertaal je dan concreet naar een andere manier van werken." Geron: "Deze tijd moet iets opleveren,

waarmee we verder kunnen. De kracht van Skype, WhatsApp, Zoom of Microsoft Teams wordt nu volop benut. Ik mag hopen dat we straks niet vervallen in de oude manier van werken." Alfonso knikt: "Ik merk dat de mensen meer het gevoel toelaten. De gekte van de laatste jaren heeft geleid tot de focus op het ding. Het ding is het gebouw, de functie, de stenen en alles wat daaronder ligt. Vanuit het ding benaderen we begrippen als circulariteit en CO₂. Ook al gebruik je gebruikte materialen, dan heb ▶

IKC Overwater is een gebouw zonder wanden waar het onderwijs zich schijnbaar vanzelf organiseert.

je het nog niet over circulariteit. De paradox is dat mensen in Sjanghai na veertien jaar weer blauwe lucht zien en mensen in Venetië weer vissen in het water zien zwemmen. De aarde geeft ons een les in opvoeden die op de korte termijn al effect heeft.” Geron: “Het kenmerk van circulariteit is flexibiliteit. Het gaat veel meer over de omgeving en de waarde van spontane ontmoetingen. Duurzaamheid kun je ook uitleggen als een impuls voor de meer inclusieve en sociale maatschappij. Dan ga je anders over gebouwen nadenken.”

GEZELLIGE KANTOORDAGEN

Geron: “Je merkt dat natuurlijk verbinden niet meer vanzelfsprekend is; ik mis de gezellige kantoordagen, maar leer ook dat je vanuit huis prima via teams en skype kunt vergaderen. Zakelijk gezien is het niet noodzakelijk om fysiek naar kantoor te gaan en zou je het concept kantoor anders kunnen benaderen. Wij zijn een aannemingsbedrijf, maar hebben de bouwvak losgelaten, ook omdat de oudere medewerkers een andere behoefte hebben dan de gezinnen met kinderen.” Alfonso: “In plaats van op kantoor te vergaderen planken wij nu elke dag om 10.00 uur op afstand en komen zo tot mooie inzichten en initiatieven. Waarom houden we het ding kantoor nog in stand? We hebben het verbonden met werktijden en contracten, waardoor je nu 40 uur per week vol moet maken. Sociale interactie maakt dat je mensen

>>
Deze illustratie geeft een indruk van onze circulaire-biophylic benadering.

De 'boom' is een abstractie van de 'schaduw bomen' in Ethiopië waaronder de koffiestruiken groeien en zorgen voor biodiversiteit. Het vormt de basis voor het interieurontwerp dat gericht is op beleving en 'activiteits-plekken'.

gelukkig maakt; verplicht elke dag ergens werken niet. Het systeem heeft gemaakt dat we geld-, maar niet waarde gedreven zijn. Mijn verwachting is dat onze generaties weer snel vervallen in de economische verdienmodellen, maar ik hoop dat ze hiervan leren.”

SEQUENTIEEL SYSTEEMDENKEN

Alfonso: “Het gaat dus minder om de structuur, maar meer om momenten van persoonlijke interactie, gedachten en concentratie. Het maken van een ontwerp zou daarover moeten gaan. Hoe organiseren we die momenten in abstracte zin? Als we dat abstracte concreet kunnen maken levert dat veel op. In de pragmatische maatschappij leidt ons handelen en denken tot sequentieel systeemdenken; het begint ergens en het houdt ook op. In feite hebben we inhoudelijk en fysiek gesloten systemen gemaakt. Terwijl alles onaf is en aan voortdurende verandering onderhevig. Het ding wil af zijn, terwijl alles per definitie onaf is. Dan is het gek dat het ook in de opleidingen om concrete dingen blijft gaan die af moeten. Is een fysieke school wel echt nodig? Waarom moet een leraar op hetzelfde moment dertig leerlingen in een ruimte hebben en richt hij zich niet meer op de individuele vraag? Die unieke momenten stimuleren levert veel meer op dan alles uitsmeren in een roosterprogramma.” Geron: “Een mooi voorbeeld vind ik de Toverberg; daar zit geen wand meer in en organiseert het onderwijs zich schijnbaar vanzelf. In de ontwikkeling van het Kindcentrum Helen Parkhurst hebben we ook vanuit

Geron Verdellen (l) en Alfonso Wolbert

Een ontwerp voor een schoolgebouw waarin de beleving en ontwikkeling van de gebruikers centraal stond. 'Licht- ruimte- natuur- kleur- uitzicht en geluid' zijn hier als 'gereedschappen' gebruikt om functie-plekken te definiëren.

de omgeving gewerkt. Vaak bepaalt de demarcatie dat kansen niet opgepakt worden. Daar hebben wij als aannemer mee te maken. We zouden graag vanuit de omgeving willen werken, met meer kansen voor groen, licht, ruimte en verbinding."

PERMANENT ADAPTIEF

Alfonso: "Je zou van scratch af aan een omgeving willen maken waarin leren, bewegen en ontmoeten bij elkaar komen. In Japan kijken ze anders naar gebouwen en de gebouwde omgeving omdat ze weten dat alles grenzeloos is; daar ontwerpen ze in dunne lijntjes die in elkaar overlopen. Ik ben voor een biophilic benadering waarbij je de mens voorop zet en de natuur erbij betreft. Dat inzicht zijn we verloren in de pragmatische benadering van de laatste decennia. Je voelt je beter in de natuur, dus waarom breng je die niet meer naar binnen. Mensen willen plekken met voldoende zuurstof, licht en uitzicht. Het denken in momenten en plekken is veel beter dan het doorzetten van de bestaande systemen. Dat doen ze beter in de zorg, waar door gewijzigde wetgevingen en maatschappelijke inzichten de gebouwen veel adaptiever zijn. Vaak wordt er veel aan die gebouwen geknutseld. Wanneer je van tevoren vanuit die verandering denkt ontwerp je hele andere omgevingen. Eigenlijk zou je een timelapse op de levenscyclus van een gebouw moeten zetten, om te leren wat je vooraf beter had kunnen doen. Hoe maak je iets wat permanent adaptief is en toch in de behoefte blijft voorzien?"

"Het denken in momenten en plekken is veel beter dan het doorzetten van de bestaande systemen"

MODELLEN VAN MORGEN

Geron: "We bouwen straks geen scholen meer maar omgevingen met plekken om te concentreren, te ontmoeten en in projecten te werken. De nieuwe leefomgeving maken wordt een beleefomgeving voor maken en werken. Ons werken is voor een groot ding permanent leren geworden." Alfonso: "Veel antwoorden voor de modellen van morgen hebben met de exploitatie ervan te maken. Hoe kun je een circulaire economie maken? Dat leidt tot een andere vormgeving; niet alleen organisatorisch, maar ook in besef van de tijd. En dan niet in de zin van op de klok kijken, maar hoeveel tijd heb je nodig om tot iets te komen. Van 8 tot 5 met een schetsontwerp bezig zijn of tijdens een boswandeling ineens weten waar de ontmoeting het beste kan plaatsvinden. We zijn gericht op het systeem van de klok, maar het gaat om de kwaliteit van de momenten. Het gaat om de intrinsieke motivatie en behoefte, waardoor er kleinschaliger modellen komen. Vroeger nam je mensen aan die het wisten, nu wil je juist mensen die willen leren. Dat inzicht waarbij het vaststaande ding iets wordt dat permanent onaf is leidt tot een compleet andere inrichting van het publieke domein dan we nu gewend zijn. Er zijn geen grenzen tussen leren, werken, filosoferen en ontspannen. Dat leidt tot compleet iets anders dan we nu gewend zijn. Als je iets gaat bouwen moet het met respect zijn voor de natuur, want het gebouw is te gast in het landschap. De vraag is hoe we plekken kunnen verrijken in plaats van verstoren." 🗣️

🗣️ Kijk voor meer informatie op www.smtbv.nl.